

STEČENA ISKUSTVA U KATEHIZACIJI MLADIH

Bono Zvonimir Šagi

Kako treba iznijeti pojedinačna iskustva, pogotovo osobna, pa da to bude zanimljivo čitatelju i prihvatljivo kritičnom tragocu za uspješnim modelom neke pastoralne prakse? Svako je iskustvo jednim dijelom neponovljivo jer je vezano uz okolnosti sredine, kvalitete osoba i mnoge druge faktore. Osim toga, svako je iskustvo dinamično kao sam život. Zato nad njim treba razmišljati i izvlačiti iz njega ono što može kao vrijedna spoznaja u dinamičnom tijeku mijena poslužiti kao orijentir u neprestanom dograđivanju pastoralala kao organske cjeline, gdje ni kateheza ne može biti strogo zaseban sektor. Zato će ovo što ću iznijeti biti mali pregled – više sjećanje – i stečene spoznaje iz onog što sam poduzimao i radio sa suradnicima u sklopu župnog pastoralala u vezi uvođenja i rasta mlade generacije u vjeru i kršćansku zajednicu. Dakako, ni moje iskustvo kao ni iskustvo drugih nije izolirano. Nastojao sam uvijek pratiti pomake koji su se događali u praksi naše Crkve kao i literaturu s područja pastoralne teologije i uopće s područja pastoralala. Nalazio sam se zajedno s mnogim suradnicima, bilo kleričkim bilo laičkim, u neprestanom traganju za boljim, uspješnijim. No uvijek smo također podvrgavali kritici postignute uspjehe jer nam se činilo da nijedan uspjeh u pastoralu nije pravi uspjeh ako se ne

potvrđuje u stalnom generacijskom usponu.

Neću navoditi nikakvu literaturu jer se sve izneseno prvenstveno temelji na osobnom iskustvu. Razumije se, mnogo će toga biti slično ili isto kako se može naći u pastoralnoj literaturi, ili je već općenito spoznato, što potvrđuje samo činjenicu da nitko nije otok i da je originalnosti vrlo malo.

PREGLED ISKUSTVA – SJEĆANJE

Budući da sam 25 godina u aktivnoj pastoralnoj službi i od toga 22 godine aktivan župnik na istoj župi koja je od svojeg osnutka zajedno sa mnom rasla, mislim da će biti korisno ako po sjećanju jednostavno ispriповijedam ukratko nastojanje u pastoralu mladih. Kroz tako dugo vrijeme moguće je vidjeti i stvarnu vrijednost nekih pothvata kao i bilancu neizbježnih promašaja. Iznosit ću samo ono što mi se čini i danas prihvatljivim.

Katehezom mladih počeo sam se baviti još 1960. godine u Zagrebu iako nikad nisam sebe smatrao specijalistom za mlade. Takav si „luksuz“ u ono vrijeme naša generacija nije mogla priuštiti. Mi smo morali biti „općeg smjera“, tako su nalagale konkretne prilike. Bilo je to vrijeme kada smo se nalazili doslov-

ce još na početku traganja za modelom kateheze u župi što je tada u najstrožem smislu bila *jedina* mogućnost. U Crkvi su još uvijek prevladavala „školska” razmišljanja o vjeronauku, kako je to bilo u vrijeme dok je vjeronauk bio dio školskog programa, kao obavezan predmet. Do tada je već postojalo neko iskustvo s vjeronaukom u župi za djecu, ali s mladima se još nije bilo pravo ni pokušalo, pogotovo ne sa srednjoškolcima. Postojale su još tada znane poteškoće koje nije potrebno ovdje posebno navoditi. Tako sam se našao među prvima u Zagrebu koji su pokušali organizirati sustavan vjeronauk za mlade srednjoškolske dobi. Vladalo je uvjerenje da u tekućim okolnostima to nije moguće. Naša je župa u Dubravi bila tada trostruko manja po broju nego sada, imala je živu pastorizaciju i organiziran vjeronauk za djecu do osmog razreda osnovne škole. Održavala su se i predavanja za intelektualce (tako su to tada nazivali) na koja su dolazili i srednjoškolci. Tako je bilo i u nekim drugim župama u Zagrebu. Ja sam za Božić 1959. počeo prikupljati srednjoškolce. Sačuvao sam popis iz godine 1960/61. Bilo ih je 183. Tada sam i počeo raditi, zapravo istraživati način koji bi uključivao neku vrstu slobodne opcije u odnosu na temu. U stvari, nametnuo mi se temeljni problem *kako skupiti i održati skupinu* koja ne osjeća dužnost dolaženja na vjeronauk. Zbog toga nije bilo moguće raditi ni po jednoj metodi koja bi pretpostavljala stabilnost školskog razreda. Trebalo je naći načina da se komunicira sa skupinom (skupinama) koja je svakog tjedna bila u nekom drugom sastavu. Predavanja je trebalo pretvoriti u slobodnu ponudu ideja, angažmana i zajedništva. Osobito sam uvidio vrijednost *zajedništva*.

Tada se još nije operiralo teološkim rječnikom koji je donio II. vatikanski koncil, u kojem je dominantno mjesto zadobila riječ zajednica. Bilo mi je povjereno propovijedanje u cijelom mjesecu svibnju. Postavio sam temu: *župa*. Razrađivao sam je kroz tada još ne baš suviše poznate misli liturgijske obnove i francuskih pastoralista (Godin i dr.). Shvatio sam kolika je vrijednost za rast u vjeri mlade generacije *životna sredina*. Zato sam razmišljao

kako da se u okolnostima koje su tada bile otvoreno protivne bilo kakvoj religioznosti pronade način za evangelizacijsku aktivizaciju životne sredine, koliko je ona još kršćanska. Tu mi se činila nenadoknadviva baš *teritorijalna* župa. Spomenuti francuski pastoralisti već su isticali i nedostatnost tradicionalne teritorijalne župe, posebno za Pariz: postojala su već i drukčija iskustva (svećenici radnici), ali je u našim konkretnim okolnostima bilo sasvim jasno da župa još u dosta daleku budućnost ostaje jedina relevantna struktura, također za evangelizacijski tip pastorala. Osim toga, u to je vrijeme već bio na pomolu „*aggiornamento*” jer su bile u jeku pripreme za II. vatikanski koncil. U svim zagrebačkim župama odvijale su se pučke misije koje je bio proglasio i započeo nadbiskup Šeper, ali su te misije bile još uvijek po starom moralno-asketskom modelu. Bila je, dakle, vrlo živa atmosfera, pogodna za traženja nekog novog prodora.

Kako treba aktivirati životnu sredinu u odnosu na mlade? Dva su zahtjeva iz tog pitanja izlazila: *skupiti i aktivirati ih*. U našim okolnostima za aktivizaciju nije bilo drugog izbora osim liturgije. To je nalagalo da liturgiju što više u tom aktivnom smislu osmislimo i razradimo. Liturgija je morala zadobiti i snagu svježeg poziva na zajedništvo što je bilo naročito privlačno za mlade. Zajedništvo je pak omogućivalo stvaranje posebne atmosfere da se mladi okupe i zadrže u dinamičnom rastu vjere s proročkim zadatkom u konkretnom svijetu.

Što se metode tiče, već iz poznavanja same situacije bilo je jasno da ne možemo raditi ni po kojoj tradicionalnoj, jer su sve one pretpostavljale školu. Trebalo je omogućiti mladima da biraju, staviti ih pred stalnu mogućnost opcije. Ja sam to pokušao učiniti preko neke vrste stalno otvorene ankete. Budući da mladi razvrstani na dvije grupe nisu bili optimalna grupa (broj se kretao i do 100) da bi se mogao lako odvijati unutarnji dijalog, odnosno da bi se razvila dovoljna dinamika grupe, anketni listić bio je dosta dobro sredstvo da se unutar grupe pobudi zanimanje za pojedinu temu. Svaki je listić sadržavao postavljenu temu, razradenu u nekoliko pitanja na

koja su vjeroučenici mogli pisati svoja razmišljanja. Pisanje testa trajalo je svakog sata po 10-15 minuta, ostalo je bio razgovor na temelju danih razmišljanja. Iz toga se razgovora mogao napraviti i novi test za sljedeći sat i tako dalje sve dok se tema nije iscrpla. Kasnije sam u Varaždinu taj način usavršio time što je svaki sudionik sebi uzeo neki znak (lozinku) po kojem se mogao njegov listić raspoznati, a da ipak ostane anonimn. Meni je to signiranje omogućivalo da kroz godinu dobijem pregled osoba i njihov profil jer sam papire mogao razvrstati po istom znaku, svaka je osoba imala svoj dosje. Na taj sam način neprestano bio na izvoru razmišljanja i mentaliteta mladih, što mi je omogućivalo da budem aktualan, a mogao sam u višegodišnjem takvom radu pronalaziti način da neprimjetno utječem na izgradnju religioznog mišljenja.

Kad sam 1961. postao župnik novoosnovane župe, više slutnjom nego pravim znanjem, i s vrlo malim iskustvom dao sam se na organiziranje župe kao žive zajednice. Slutio sam da je najvažnije ostvariti evangelizacijski ili kako smo tada to nazivali misionarski tip župne strukture. U takvom pak tipu prvorazredno mjesto, zadobiva kateheza i to upravo mladenačke i odraslije dobi. Trebalo je pokrenuti i samu svijest vjernika da osjete kako je kateheza potrebna i starijima, da to nije samo stvar školske djece. Još u mjesecima kada sam po zadatku pripremao osnutak župe, počeo sam organizirati katehezu mladih i odraslih prije negoli katehezu za djecu. Sjećam se, bile su to dvije velike skupine: mladi kojih je bilo preko stotinu i odrasli kojih je u početku bilo tako mnogo (više stotina) da je trebalo naći način kako da se dođe do manjih grupa. To se postiglo tek kad smo uspjeli te iste godine urediti dvoranu. Sve su te stvari za ono vrijeme bile, uglavnom, novost ne samo u Varaždinu nego više-manje općenito za cijelu našu zemlju. Nastojanje oko kateheze je s jedne strane tražilo da se župni pastoral okrene pojedinim kategorijama i dobnim skupinama, a s druge je strane iskustvom postajalo sve jasnije da se ne smije ići predaleko s kategorijalnim raslojavanjem jer bi se inače moglo zanemariti utjecanje na životnu sredinu. Postajalo je jednako

jasno da je od kapitalne važnosti prilagođenje unutarnje strukture župe za taj katehetski oblik pastorala i okupljanja. Posebno je to bilo važno da bi se rad, koji je donosio i gajio stanovitu spontanost te imao obilježje improvizacije, mogao objektivno ugrađivati u životnu sredinu za budućnost. U župi smo tako već 1965. razvili određen model župne katehizacije koji je uključivao definiranje vjeronaučnih skupina, katehetski program i instrumentarij za praćenje svakog pojedinog vjernika u njegovom rastu vjere uz pomoć katehizacije. Uveli smo i originalnu vrstu katekumenata, primjerenu našoj župi (gradu) u dvije kategorije za one nekrštene i za one koji su kršteni u djetinjstvu ali nisu odgojeni u vjeri. U tu smo svrhu kao župa uz dozvolu nadbiskupa tiskali administrativna pomagala (obrasce) te knjižicu za djecu u koju se žigom potvrđivao svaki vjeronaučni sat, a za srednjoškolce i starije indeks u koji su se unosile obrađene teme i aktivnosti te ispit (ispitu je pristupao tko je htio). Sve se to unosilo u glavni imenik (matičnu knjigu) katehizacije u župi. Tako smo dobili mogućnost dinamičnog praćenja katehizacije i odgoja u vjeri pojedinih osoba i cijele župe u dugom nizu godina. Mnogi su u nas prošli 15-godišnju katehezu.

To je u proteklih 20 godina omogućilo formiranje vjernički dosta aktivne jezgre koja župu čini živom zajednicom. Dosad je župnom katehezom po toj evidenciji bilo uključeno 4000 vjernika. Na prvi se pogled može činiti sitnom stvari voditi katehetsku evidenciju (bilježenje i svakogodišnje praćenje), ali zapravo, kako pokazuje iskustvo, bez toga se ne može događati nikakav kontinuitet koji je odgoju, uzimajući u obzir životne dobi, neophodan. Osim toga, vođenje radnog dnevnika za svaku vjeronaučnu skupinu posebno, kroz dvadeset godina, sada omogućuje relativno dobar župni katehetski program koji svake godine može dobivati stanovite pozitivne pomake na temelju iskustva. Ta su sredstva od nas prihvatili i druge župe, njih oko 200 širom Hrvatske, a s njima i barem nešto od same organizacije (i programa) župne kateheze. (Sada se ta sredstva mogu nabaviti kod KS iz Zagreba).

Zajedno s organiziranjem župe kao mjes-

ta kateheze, valjalo ju je organizirati i kao otvorenu mogućnost angažiranja laika. Još za trajanja Koncila u župi smo počeli formirati župnu konferenciju kao otvoreno dijaloško tijelo u koje može doći svaki vjernik župljanin da se informira o životu i djelovanju župe te iznese svoje mišljenje. Ta župna konferencija u početku se održavala gotovo svake nedjelje pa je zadobivala sve više katehetski karakter i s vremenom prerasla u „Nedjeljne teme”, tj. razgovor nakon nedjeljne župne mise o vjerskim aktualnostima, ponajviše uvjetovanim nedjeljnim propovijedanjem. Radi toga je župnu konferenciju trebalo iznova organizirati u tijelo koje se bavi specijalnim župnim pitanjima i počela se održavati rjeđe kroz godinu, u prigodama važnih pothvata i u specijalnim župnim potrebama. Druga tijela (vjeća) koja su nastajala unutar procesa traganja za djelotvornom župnom strukturom neću ovdje spominjati jer nisu tako izravno važna za katehezu. No kao najrelevantniji pothvat za odgoj mladih u vjeri valja spomenuti tzv. župni suradnički zbor.

Njega smo počeli oblikovati u samom početku župe 1961/62. U početku je bio strogo vezan uz program liturgijske obnove. Za živu kreativnu liturgiju osjetila se potreba aktivnih suradnika u samoj liturgiji. Počeli smo od ministranata, ali s aktualno postavljenim pitanjem: Kako doći do odraslih liturgijskih suradnika? Djeca ministranti nisu bila nikakva rijetkost. To se razvijalo i gajilo gotovo u svim župama. Za ostvarenje postavljenog cilja u župi odlučili smo se za dulji procesni put: da se smišljenim (programiranim) odgojem od mladenačke dobi dođe do odraslih, dobro formiranih suradnika i u liturgiji i šire u izvršavanju cijelog župnog pastoralnog programa. Odrasli vjernici bili su radi toga uključeni u planiranje. Počeli smo od dvanaest muškaraca raznih dobi (ali je pretežno bila zastupljena stara dob – takve su bile okolnosti), koji su se organizirali (nanovo formirali) svakog Velikog četvrtka usko povezano s liturgijom Gospodnje večere. A za djecu i mlade organizirali smo suradnički tečaj te se svake godine na 4. kor. nedjelju reorganizirao suradnički zbor koji je tako bio po sebi dinamično tijelo od dvije skupine: odrasli – mladi. Kasnije smo razvi-

li „formacijske” stupnjeve koji su bili povezani sa životnom dobi i položenim ispitom. Bila je to neka unutaržupna kvalifikacija. Tako se do 1967. razvio i oblikovao suradnički zbor, pretežno sastavljen od mladića i djevojaka. On je bio već toliko vjerski formiran da se mogao odvažiti na izdavanje lista „Božji narod”. Mislim da 5 godišta „Božjeg naroda”, ako se uzmu u ruke, sama po sebi svjedoče o nivou župnih suradnika, o njihovoj kršćanskoj (vjeronaučnoj) spremi koju su stekli u župi. („Božji narod” je 1972. zbog vanjskih poteškoća morao prestati izlaziti). Suradnici su i sami izravno pomagali u katehezi. To je tada bilo zaista potrebno jer je nas svećenika na župi bilo i te kako premalo za razgranatost posla koji se razvijao. Mnoge su te stvari u ono vrijeme išle lakše nego danas jer se mlada generacija našla u ozračju jakog oduševljenja za koncilsku obnovu. Otvaranja koja su se događala u Crkvi bila su do te mjere mobilizirajuća da je mlade trebalo zadržavati. Tako je to bilo sve do početka sedamdesetih godina. Od tada se neprestano opaža recesija, neka vrsta stalnog opadanja. Mislim da smo tada izgubili šansu, barem što se tiče mlade generacije. Stanoviti znakovi represivnosti iz crkvenih struktura djelovali su kao razočaranje za mladenačke nade koje su se Koncilom otvorile. U sedamdesetim godinama previše se pojavilo nedosljednosti u samoj Crkvi, pa se u svijesti mladih otad pojavljuje pitanje kršćanske autentičnosti nasuprot onom što se reklamira kao crkveno.

Sve ovo što sam iznio kao šturi opis jednog razvoja predstavljalo je neku vrstu eksperimentiranja. Iz tog eksperimentiranja došlo se do vrijednih pastoralnih spoznaja, a na razini župe do takvog stupnja svijesti crkvenosti da se moglo zamjećivati početak stvaranja *nove tradicije* koja dobiva kreativni impuls iz obnovljene liturgije i koncilске ekleziologije. Ta nova tradicija (zovem je tako samo uvjetno, ne radi se o nekoj opoziciji autentičnoj kršćanskoj tradiciji) omogućuje da župa kao zajednica spontano djeluje u smislu permanentnog odgoja u vjeri. Župa pomoću nje čini ili barem doprinosi evanđeoskom prožimanju životne sredine. Ona pruža barem nešto aktiv-

niju prisutnost kršćanstva (kao duhovne stvarnosti) u životnoj sredini grada. Mladi u atmosferi župe preko katehizacije i sudjelovanja u liturgiji i drugim programima župne zajednice rastu u vjeri i mogu se spontano održavati.

Za proteklih dvadeset godina možemo konstatirati i dosta vrijedne rezultate. Premda ima velik broj onih koji se gube, izlaze iz obrasca crkvene religioznosti, ipak mislimo da većina njih zadržava barem temeljne obrise evandeoskih vrijednosti što, nadamo se, ima stanovit utjecaj na njihov život. Tako se održava i razvija određeni „kršćanski duhovni standard” kao podloga za spomenutu tradiciju koja je bitna da životna sredina i ubuduće bude kršćanska. Uz velik broj onih koji su se na spomenuti način distancirali, velik je broj ostao vjernički aktivan.

Od 4000 vjeroučenika koji su prolazili u ovih dvadeset godina kroz program naše župne kateheze znatan ih je broj danas u raznim zvanjima ostao vjernički aktivan i crkveno angažiran. Napose su ostali aktivni oni koji su prolazili kroz suradničke odgojne stupnjeve. Tako danas župa ima već drugu generaciju suradnika od „suradničkih” obitelji (roditelja koji su u mladosti prošli odgojni put župnog suradnika).

Sedamdesete godine u župi koja je već u deset godina intenzivnog nastojanja postala barem u nekom obliku živa zajednica osoba s dominantnom prisutnošću mladih, odrazile su se nekako kao godine stagnacije. Bilo je potrebno iznova tražiti nove impulse. Budući da je župa priključena kapucinskom samostanu, morali smo iskoristiti sve mogućnosti koje proizlaze iz tradicionalnog položaja našeg samostana u gradu i okolici. Župa je dobila i veći broj mladih svećenika (5). Razvijali smo zbog tog uz zajednički (ekipni) rad na župi i neku vrstu kršćanskog religioznog centra. Cilj je bio da se u svako doba mogu dobiti sve vjerske informacije i da se u svako doba može razgovarati (diskutirati) o vjeri i vjerskim problemima. To nam se činilo vrlo važnim za mlade. Posebno smo u tu svrhu oglašavali jedan rezerviran sat tjedno uza sve ostalo što je spadalo na redovan katehetski program. Promjena u mladoj generaciji, stanovit zamor, razočaranost i

nezainteresiranost odrazile su se na polju laičkog angažmana pa tako i u evangelizacijskim prodorima. S jedne se strane kvantitet raznih pokušaja povećavao, ali su rezultati bivali iz godine u godinu sve manji. Ukazala se zato sada nova živa potreba da se pronade način kako da ponovno jače zainteresiramo mlade. No iz ovog ne bismo smjeli zaključiti da broj mladih opada. Naša je župa tako živa da mladih ima doista mnogo, ali oni su sve manje zainteresirani za naporan duhovni angažman.

Pojavljuju se zahtjevi za više rekreativnim oblikom zajedništva. Mislim da moramo napomenuti da u našim programima rekreativni oblik nije bio naročito zastupljen. Mislili smo da se u njemu krije određena opasnost da se otajstveno zajedništvo previše prizemlji i pretvori u sastajanje radi zabave. Najaktivnija generacija s konca šesdesetih godina bila je i bez tog vjernički vrlo zauzeta.

Usprkos spomenutim teškoćama, u župi i samostanu kao religioznom centru, duhovna je atmosfera sama po sebi zgodna prigoda za odgoj mladih koji se u raznim oblicima kršćanske religioznosti ovdje okupljaju.

U pastoralu mladih nismo primjenjivali „lidersku” metodu. Nastojali smo da naše duhovno vodstvo bude što manje nametljivo. Cilj nam je da stvorimo kritične kršćane, sposobne za samostalan odgovoran angažman na područjima gdje ne dopire institucionalna crkvena djelatnost. Zato ima mladih s raznim stavovima i mišljenjima, što nije bez poteškoća. Takav način odgoja stvara poteškoće i nama svećenicima jer su ti isti mladi, naši suradnici, dosta kritični i prema nama.

Kad su se u drugoj polovici sedamdesetih godina i u nas jače počeli osjećati razni tzv. karizmatični pokreti vjersko iskustvo naših mladih već je bilo tako bogato i raznovrsno da se nije pokazala posebna potreba za tim karizmatičnim grupama. Njihovo je djelovanje u Varaždinu ostalo sasvim marginalno. Mladim aktivnim vjernicima to izgleda smiješno, kao „šiza”. Tražimo zato sada zajednički put duhovnog života koji bi odgovarao stvarnom položaju mlade generacije u konkretnom društvu. Bojimo se „pobožnog geta”. Evandeoska inspiracija mora prožimati sav život kršćanina,

tako da ga ne istrigne iz burnog događanja u suvremenom svijetu. Kršćanska duhovnost ne smije prijeći u nekom psihološkom tehnikom isforsiranu mistiku što bi mladog učinilo smješnim za njegovu okolinu. Mladi traže proročku usmjerenost ukupnog kršćanstva koje se oblikuje u realnom životu, u svakodnevnom rješavanju problema što ih nameće vrijeme u kojem živimo.

STEČENE SPOZNAJE

Nakon ovog pripovijedanja prijednog iskustvenog puta vidljivo je da se inzistiralo na katehizaciji mladih po modelu župne kateheze shvaćene integralno u sklopu mnogovrsnog pastorala, i kontinuirano preko dugoročnih programa. No samo iznošenje i opisivanje ne može dati dovoljno vjernu sliku svega što se razvilo i živi sada u župi, pogotovo ne može pokazati rezultate probijanja kroz probleme koji su se pojavljivali. Bit će zato korisno iznijeti nekoliko najvažnijih praktičnih spoznaja na temelju stečenog iskustva, kojim se i drugi mogu poslužiti.

1. U našim okolnostima najperspektivnije mjesto za okupljanje mladih, njihov vjerski odgoj, razvijanje svijesti pripadanja Crkvi kao zajednici jest *župa* ili njoj slična zajednica, mjesnog ili teritorijalnog obilježja. U njoj se mlade može izravno uključiti u život i djelatnost Crkve s trajnom perspektivom i s mogućnošću interakcije u njihovoj životnoj sredini. Lakše se prevladavaju generacijske krize i spontano se događa prijelaz iz jedne životne dobi u drugu. Često, naime, mladi odbacuju vjeru iz opozicije prema roditeljskom autoritetu i načinu kako im roditelji žele vjeru usaditi, a u pluriformnoj zajednici župe dolaze do novog kreativnog kršćanskog iskustva. Župna zajednica pruža mogućnost, ako je dobro vođena, za neprestan spontan i organiziran generacijski dijalog, te tako otvara put šire vjerničko-crkvene identifikacije mladih. Osim toga, župa kao zajednica vjere u slavljenju otajstava stvara pogodnu kršćansku atmosferu utjecanja na životnu sredinu, već samom dijaloški aktivnom prisutnošću daje kršćanski pri-

log mentalitetu ljudi različitih nazora koji dijele istu životnu sredinu.

2. Živa liturgija u kojoj na razini cijele župne zajednice najaktivnije sudjeluju mladi kao neposredni suradnici u pripremanju, organiziranju i izvođenju liturgijskog skupa (slavlja) postaje nenadoknativo sredstvo vjerskog odgoja. Po našem iskustvu nije dobro da mladi u pravilu oblikuju neku svoju zasebnu liturgijsku zajednicu (skup) jer se kasnije teže uklapaju u župnu zajednicu kao cjelinu (liturgijski skup župe kao zajednice).

3. Cjelokupni župni pastoral koncipira se i provodi po evangelizacijsko-katehetskom *planu i programu*. Nedjeljna liturgija, kao otajstveni sastanak svih vjernika, liturgijska godina, priprema i slavljenje sakramenata u liturgijskom skupu uz aktivno sudjelovanje suradnika predstavlja glavnu os oko koje se oblikuje svakogodišnji program. U sve se to mladi uključuju svojim vlastitim prilogom neizdvojenim iz cjeline. Da bi se to moglo dobro odvijati, unutarnja strukturizacija župe mora se razvijati u funkciji tog evangelizacijsko-katehetskog plana i programa. Sve unutarnje strukture (vijeća, skupine, suradnički zborovi i sl. pa i župni objekti – crkve, dvorane) također se stavljaju u tu funkciju.

Posebno je važno u organizaciji župe za katehetsko-evangelizacijski pastoral istaknuti potrebu da se uredno vode *knjige katehizacije* (glavni imenik po kojem se pojedinog vjernika može kontinuirano pratiti u njegovu vjerskom odgoju, knjiga katekumenata, imenici pojedinih skupina /prozivnici/, dnevnik rada za svaku skupinu posebno itd.).

Sve je to preduvjet da se može smišljeno, realno i perspektivno programirati. Svakom će odmah postati jasno da su potrebni suradnici za takvu vrstu rada. O tome se baš i radi – cilj je otvoriti što veću mogućnost sudjelovanja, pa i stvoriti potrebu da se župna struktura postupno deklaralizira.

4. Već smo spomenuli da je *angažman mladih* u sklopu cjelovitog župnog pastorala posebno značajan. Za njega se zato mora neprestano tražiti djelotvorniji put. No sudjelovanje mladih zadobiva odgojnu vrijednost za budućnost tek kad se ne odvija u zatvorenom

mladenačkom krugu, nego kad je uklopljeno u zbiljsku djelatnost župe kao zajednice vjere, tako da se mladi postupno sve više ugrađuju u konkretnu zajednicu i pronalaze u njoj svoje vjerničko mjesto. Prijelaz iz jedne životne dobi u drugu ne smije predstavljati za mlade sukob u zajednici. Dakako, to nije lako ostvarivati. Tome pomaže sudjelovanje mladih u pojedinim akcijama zajedno s odraslima.

5. Razvijanje *angažirane duhovnosti*, dovoljno otvorene suvremenom svijetu, društvu u kojem živimo, da se mladi ne osjete izoliranim od svoje generacije. Ta kršćanska duhovnost nema boljeg uporišta od liturgije. Liturgijsko okupljanje, napose euharistijsko slavlje u kojem kreativno sudjeluju mladi (priprema i razgovor za homiliju ili o homiliji da se uvode konkretni oblici svjedočenja, priprema i izvođenje molitve vjernih itd.).

Sakramentalni život neprestano eklezijalno aktualiziran može osloboditi karizme mnogih. Osim toga, oko sveukupnog liturgijskog života, uzevši u obzir i sve što neophodno prati živu liturgiju, kako pokazuje naše iskustvo, dosta je privlačno i djelotvorno žarište zajedništva pa nije potrebno pribjegavanje nekom surrogatu. Rekreativski i čisto ljudski oblik zajedništva razvijaju mladi sami, sasvim spontano. Naše je da im pružimo evandeosku inspiraciju, ponajviše svojim osobnim svjedočenjem.

6. Razne dobne i interesne skupine ovako uključene u župu kao živu zajednicu, kad se uzimaju pojedinačno, ne izgledaju ni posebno uočljive, kao neka velika (masovna) grupa, a pogotovo nisu ujednačene. Stvaraju stanovit pluralizam mišljenja koji ponekad izbija kao oporba, ali doprinose onom što sam nazvao *nova tradicija* i novi obrazac okupljanja u crkvenoj zajednici, iz čega se razvija suvremeni osjećaj crkvenosti i pripadanja Crkvi kao Božjem narodu.

ODGOJ I OBLIKOVANJE SURADNIKA/CA

Mislim da će biti korisno još nešto pobliže reći o župnim suradnicima (suradničkom zboru) jer je to za uspješno urastanje mladih u

Crkvu od neprocjenjive važnosti, kako pokazuje naše iskustvo.

Suradnički zbor djeluje kao jedinstveno tijelo unutar župne strukture, ali se iz pedagoških razloga dijeli na *tri dobne skupine* koje ujedno znače neku vrstu kvalifikacijskog stupnja. Iz skupine u skupinu može se prijeći samo u određenoj životnoj dobi nakon što se netko potvrdio kao dobar kršćanin vjernik i dobar suradnik (da zna i hoće vršiti suradničke dužnosti).

Odgoj suradnika počinje već u djetinjnoj dobi, a završava u trećoj skupini koja je sastavljena od oženjenih suradnika. U župi postoje interna pravila kako se boduje suradništvo mladih skupina i što sve treba znati da bi se moglo prijeći iz skupine u skupinu. Prijelaz je ujedno slobodna opcija. Svaki ponovno slobodno pristupa izjavom da je spreman i dalje biti angažiran na planu župe po svojim mogućnostima i po programu župe.

Odgoj župnih suradnika mladenačke dobi ima za cilj formiranje slobodnih, dovoljno samostalnih, religioznih ličnosti, kreativnih i sposobnih za zajednički rad i nastup, te svjedočenje u različitim životnim okolnostima. Da bi se to postiglo, mladi suradnici primaju tome primjernu pouku, a na redovnim sastancima i vježbama pripremaju se za praktično sudjelovanje u župnom programu. Oni već oženjeni (srednje dobi) prema okolnostima svojega zvanja sudjeluju na planu župe kako ih se kada zatreba ili oni sami osjete potrebu da se samoinicijativno uključe. Posebno mladima omogućujemo da dođu do riječi u zajednici. Suradnički je zbor u tom smislu stalno rasadište laičkog apostolata.

ZAKLJUČAK

Sve ovo iznešeno možda će u nekom obliku zazvučati malo idealizirano i premalo detaljno u odnosu na rad s mladima u onom što je njima specifično. No sve nije moguće ukratko i razumljivo sročiti. Htio sam zapravo, pružiti tek najbitnije u jednom mogućem obliku pastoralna mladih. Mislim, ipak da će mnogim pastoralnim radnicima: župnicima, kapela-

nima, katehistima i katehisticama pomoći da se ohrabre u postavljanju solidnih temelja za mukotrpan i dugoročan rad s mladima, da im omoguće da zajedno s nama i mi s njima rastemo u zajednici vjere, nade i ljubavi – u Kristu Isusu.